

KUŞKU

Friedrich Dürrenmatt (1921-1990) modern İsviçre edebiyatının en özgün kalemlerinden biri olan oyun yazarı, yazar, düşünür. Zürih ve Bern üniversitelerinde felsefe, Alman dili ve doğa bilimleri eğitimi aldıktan sonra yazarlığa ve ressamlığa yöneldi. Grotesk tiyatro ve radyo oyunları, polisiye türünü felsefi bir derinlikle yeniden yorumladığı polisiye romanlarıyla uluslararası üne kavuştu. Modern dünyanın karmaşıklığını ve çelişkilerini, adalet, ahlak ve güç kavramlarını irdelediği eserleri sinema ve televizyona uyarlandı. Eserleri kırktan fazla dile çevrilen Dürrenmatt, yaşamı boyunca pek çok saygın edebiyat ödülüne layık görüldü.

Eserlerinden bazıları: **Oyunlar:** *Büyük Romulus* (*Romulus der Grosse*, 1949); *Bay Mississippi'nin Evliliği* (*Die Ehe des Herrn Mississippi*, 1952); *Yaşlı Hanımın Ziyareti* (*Der Besuch der alten Dame*, 1956); *Fizikçiler* (*Die Physiker*, 1962); *Göktaşı* (*Der Meteor*, 1966); *Strindberg Oyunu* (*Play Strindberg*, 1969). **Roman ve Anlatılar:** *Yargıç ve Celladı* (*Der Richter und sein Henker*, 1952); *Şüphe* (*Der Verdacht*, 1953); *Arıza* (*Die Panne*, 1956); *Yemin* (*Das Versprechen*, 1958); *Adalet* (*Justiz*, 1985); *Görev* (*Der Auftrag*, 1986).

Serap Gülerçin Karluk Denizli'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Viyana Üniversitesi'nde Sanat Tarihi okudu. Tasarım ve yazılım alanında bir süre çalıştıktan sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Resim Bölümü'nü bitirdi.

Friedrich Dürrenmatt'ın
YKY'deki Kitapları
Yunanlı Bir Kız Aranıyor (2025)
Yargıç ve Celladı (2026)
Kuşku (2026)

FRIEDRICH DÜRRENMATT

Kuşku

Roman

Çeviren
Serap Gülerçin Karluk

YAPI KREDİ YAYINLARI

KUŞKU

Birinci Bölüm

Kuşku

Bärlach 1948'in Kasım ayı başında Salem'e, Bern'in tarihi şehir merkeziyle Belediye Binası'na bakan hastaneye kaldırıldı. Acil yapılması gereken cerrahi müdahale, bir kalp krizi yüzünden iki hafta ertelenmişti. Zorlu ameliyat nihayet yapılabildiğinde başarılı geçmiş, ancak elde edilen bulgu, tahmin edilen umutsuz hastalığın varlığını kanıtlamıştı. Komiserin durumu kötüydü. Sorgu yargıcı olan şefi Lutz, öleceğini iki kez kabullenmişti ve nihayet Noel'e doğru iyileşmeye başlayınca ikinci kez umutlanmıştı. Gerçi ihtiyar Noel tatilinde hâlâ uyuyordu ama ayın yirmi yedisine denk gelen pazartesi günü canlanmış ve Amerikan dergisi *Life*'ın 1945'te çıkan eski sayılarını gözden geçirmişti.

Dr. Hungertobel vizite için akşam karanlığındaki odaya girdiğinde, "Hayvanmış bunlar Samuel," diyerek dergiyi uzattı ihtiyar, "hayvan. Sen doktorsun, zihninde canlandırabilirsin. Stutthof toplama kampında çekilmiş şu fotoğrafa bir baksana! Kamp doktoru Nehle, bir tutukluya narkozsuz karın ameliyatı yaparken çekilmiş."

Doktor, Nazilerin bunu bazen yaptıklarını söyleyip fotoğrafa baktı, ancak dergiyi kenara koyarken yüzü kireç gibi bembeyaz oldu.

"Neyin var?" diye sordu hasta şaşırarak.

Hungertobel hemen yanıt vermedi. Dergiyi açık halde Bärlach'ın yatağına bıraktı, elini beyaz önlüğünün sağ üst cebine attı, kemik çerçeveli bir gözlük çıkarıp –komiserin de fark ettiği gibi– hafif titreyen ellerle taktı; sonra fotoğrafa bir kez daha baktı.

"Neden bu kadar gergin?" diye düşündü Bärlach.

"Saçma" dedi nihayet Hungertobel sinirlenerek, dergiyi masaya, diğerlerinin yanına koydu. "Haydi, ver elini. Nabzına bakalım."

Bir dakika boyunca sessiz kaldılar. Sonra doktor arkadaşının kolunu bırakıp yatağın üstündeki çizelgeye baktı.

"İyi görünüyorsun Hans."

"Bir yıl daha mı?" diye sordu Bärlach.

Hungertobel ne diyeceğini bilemedi. "Bunu şimdi konuşmaya-lım" dedi. "Dikkat etmeli ve tekrar muayeneye gelmelisin."

Zaten hep dikkat ettiğini homurdandı ihtiyar.

Hungertobel, o zaman sorun yok deyip gitmeye yeltendi.

“Şu *Life* dergisini de ver bari” dedi hasta umursamaz görünen bir tavırla. Hungertobel komodinin üstünde duran yığından bir dergi alıp ona verdi.

“Onu değil” dedi komiser, hafif alaycı bir ifadeyle doktora baktı: “Benden aldığını istiyorum. Toplama kampının etkisinden o kadar çabuk kurtulamam.”

Hungertobel bir an duraksadı, Bärach’ın inceleyici gözlerle kendisine baktığını görünce kızardı ve dergiyi verdi. Ardından hemen dışarı çıktı, sanki bir şeyden rahatsız olmuş gibiydi. Hemşire geldi. Komiser öteki dergileri dışarı çıkarttırdı.

“Bu gitmiyor mu?” diye sordu hemşire, Bärach’ın yorganının üstündeki dergiyi göstererek.

“Hayır, o kalsın” dedi ihtiyar.

Hemşire gittikten sonra fotoğrafa yeniden baktı. Doktor canavarca deneyini yürütürken dinginliğiyle bir putu andırıyordu. Yüzünün büyük bir bölümü, burnu ve ağzı maskeyle kapanmıştı.

Komiser dergiyi komodininin çekmecesine koyup ellerini ensesinde kavuşturdu. Gözlerini iyice açıp odayı giderek daha fazla dolduran geceyi seyretti. Işık yakmadı.

Daha sonra hemşire gelip yemeği bıraktı. Hâlâ azdı ve diyet yemeğiydi: Yulaf ezmesi çorbası. Sevmediği ihlamur çayına dokunmadı. Çorbasını bitirdikten sonra ışığı söndürdü, yine karanlığa, gittikçe koyulaşan gölgelere baktı. Şehrin ışıklarının pencereden içeriye vuruşunu seyretmeyi seviyordu.

Hemşire komiseri geceye hazırlamak için geldiğinde o çoktan uyumuştı.

Sabah saat onda Hungertobel geldi.

Bärach elleri başının arkasında yatağında yatıyor, dergi de yorganının üstünde açık duruyordu. Gözleri merakla doktora yöneldi. Hungertobel ihtiyarın önünde duran resmin, toplama kampındaki fotoğraf olduğunu gördü.

“Sana *Life*’taki bu resmi gösterdiğimde neden ölü gibi bembeyaz kesildiğini söylemeyecek misin bana?” diye sordu hasta.

Hungertobel yatağın yanına gitti, yukarıdan çizelgeyi aldı, her zamankinden daha dikkatli inceleyip tekrar yerine astı. “Saçma bir yanlışlıydı Hans” dedi. “Lafını etmeye değmez.”

“Şu Doktor Nehle’yi tanıyor musun yoksa?” Bärlach’ın sesinde tuhaf bir heyecan vardı.

“Hayır” dedi Hungertobel. “Tanımıyorum. Sadece bana birini hatırlattı.”

“Aralarında büyük bir benzerlik olmalı” dedi komiser.

Doktor benzerliğin büyük olduğunu kabul ederek resme bir kez daha baktı, Bärlach’ın da açıkça görebildiği gibi, yine huzursuz oldu. Ama zaten fotoğraf da yüzün yarısını gösteriyordu. Ameliyat sırasında bütün doktorların aynı göründüğünü söyledi.

“Bu canavar sana kimi hatırlattı?” diye sordu ihtiyar acımasızca.

“Bütün bunların hiçbir anlamı yok!” diye yanıtladı Hungertobel.

“Sana söyledim, yanlışmış olmalıyım.”

“Ama buna rağmen o olduğuna yemin edebilirsin, değil mi Samuel?”

Yani evet, diyerek karşılık verdi doktor. Zanlının o olamayacağını bilmesi onun olduğuna yemin edebilirdi. En iyisi bu rahatsız edici konuyu bir kenara bırakmaktı. Hayati önem taşıyan bir operasyonun hemen ardından, eski bir *Life* dergisini karıştırmak iyi gelmezdi. Bir süre sonra hipnotize olmuş gibi resme tekrar bakıp bu doktorun tanıdığı doktor olamayacağını çünkü onun savaş sırasında Şili’de olduğunu söyleyerek sürdürdü konuşmasını. Yani, bütün bunlar saçmalıktı, her şey apaçık ortadaydı.

“Şili’de, Şili’de” dedi Bärlach. “Peki, bu senin Nehle olamayacağını söylediğin adam ne zaman döndü?”

“1945’te.”

“Şili’de, Şili’de” dedi Bärlach yine. “Ve sen bana resmin sana kimi hatırlattığını söylemeyeceksin, öyle mi?”

Hungertobel yanıt vermekte duraksadı. Bu konu yaşlı doktor için acı vericiydi.

“Sana o adı söylersem ondan kuşkulananacaksın” diyebildi en sonunda.

“Ondan kuşkulandım zaten” diye karşılık verdi komiser. Hungertobel iç geçirdi. “Bak işte Hans,” dedi, “ben de bundan korkuyordum. Böyle olmasını istemiyorum, anlıyor musun? Ben yaşlı bir doktorum ve kimseye kötülük etmiş olmak istemiyorum. Senin kuşkun çılgınca bir şey. Basit bir fotoğraf yüzünden bir insanı suçlayamayız, hele de yüzünün çoğu görünmüyorsa. Üstelik o Şili’deydi, bu bir gerçek.”

Komiser orada ne yaptığını sorarak araya girdi. Santiago'da bir kliniği yönettiğini söyledi Hungertobel.

“Şili’de, Şili’de” dedi Bärlach tekrar. Tehlikeli bir nakarattı bu, kontrol edilmesi de zordu. Samuel haklıydı, kuşku korkunç bir şeydi, şeytan işiydi.

“Kuşkudan daha kötü bir şey olamaz,” diye devam etti, “bunu çok iyi bilirim, çoğu zaman mesleğime lanet ettim. İnsan kendini buna kaptırmamalı. Ama şimdi bir kuşkumuz var ve onu bana sen verdin. Seve seve geri veririm eski dostum, eğer sen de kuşkudan vazgeçersen; çünkü bu kuşkudan kurtulamayan sensin.”

Hungertobel, ihtiyarın yatağına oturdu. Çaresizce komiser baktı. Güneş eğik ışınlarıyla perdelerin arasından odaya vuruyordu. Bu ılık kış günlerinde çoğu zaman olduğu gibi dışarıda hava çok güzeldi.

“Kurtulamıyorum” dedi sonunda doktor hastane odasının sesizliğine: “Kurtulamıyorum. Tanrı yardımcım olsun, bu kuşkudan kurtulamıyorum. Onu çok iyi tanıyorum. Üniversitede onunla birlikte okudum, iki kez vekâlet etti bana. Bu resimdeki adam o. Şakağında da ameliyat izi var. Biliyorum çünkü Emmenberger’i kendim ameliyat ettim.”

Hungertobel gözlüğünü çıkarıp sağ üst cebine koydu. Sonra da alnındaki terleri sildi.

“Emmenberger mi?” diye sordu komiser kısa bir süre sonra sakince. “Adı bu muydu?”

“Söyledim işte” diye yanıtladı Hungertobel huzursuzlanarak. “Fritz Emmenberger.”

“Doktor mu?”

“Doktor.”

“Ve İsviçre’de yaşıyor?”

“Zürichberg’deki Sonnenstein Kliniği’nin sahibi” diye yanıtladı doktor. “1932’de Almanya’ya göç etti, sonra da Şili’ye. 1945’te geri döndü ve kliniği devraldı. İsviçre’nin en pahalı hastanelerinden biri” diye ekledi alçak sesle.

“Zenginler için yani?”

“Aşırı zenginler için.”

“İyi bir bilim adamı mıydı Samuel?” diye sordu komiser.

Hungertobel duraksadı. Bu soruyu yanıtlamanın zor olduğunu söyledi: “Bir zamanlar iyi bir bilim adamıydı, ancak hâlâ öyle olup olmadığını tam olarak bilmiyoruz. Bize göre tartışmalı olması

gereken yöntemlerle çalışıyordu. Onun uzmanlaştığı hormonlar hakkında hâlâ çok az şey biliyoruz ve bilimin fethetmeye koyulduğu her alanda olduğu gibi bu alanda da her türlü dolanıyor ortalıkta. Bilim insanı da, şarlatanı da, çoğu zaman ikisi aynı insan olarak. Ne yapılabilir Hans? Hastaları Emmenberger'i seviyor, Tanrı'ya inanır gibi inanıyorlar ona. Bana öyle geliyor ki hastalığı bile lüks içinde yaşaması gereken bu kadar zengin hastalar için en önemlisi de bu; inançsız olmaz, hele de hormonlar söz konusuysa. Başarısını böyle elde ediyor işte, saygı görüyor, parayı da kırıyor. Bu yüzden ona 'mirasyedi' diyoruz ya zaten."

Hungertobel birdenbire konuşmasını yarıda kesti, Emmenberger'in takma adını söylediğine pişman olmuş gibiydi.

"Mirasyedi. Neden böyle bir lakap taktınız?" diye sordu Bärach.

Hungertobel gözle görülür bir vicdan azabıyla, pek çok hastanın malvarlığının kliniğe miras kaldığını söyledi. Bu, orada biraz moda gibi bir şeymiş.

"Bu da siz doktorların dikkatini çekti!" dedi komiser.

İkisi de sustu. Sessizliğin içinde Hungertobel'in korktuğu, dilendirilmeyen bir şey vardı.

"Şu an düşündüğün şeyi düşünmemelisin" dedi aniden, dehşet içinde.

"Ben yalnızca senin aklından geçenleri düşünüyorum" diye karşılık verdi komiser sakince. "Açık olalım. Düşündüğümüz şey suç bile olsa düşüncelerimizden korkmamalıyız. Bunları anca vicdanımızla da kabullendiğimizde araştırabiliriz ve eğer haksızsak üstesinden gelebiliriz. Şimdi ne düşünüyoruz Samuel? Şunu düşünüyoruz: Emmenberger, Stutthof'taki toplama kampında öğrendiği yöntemlerle hastalarını malvarlıklarını kendisine miras bırakmaya zorluyor, sonra da öldürüyor."

"Hayır" diye bağırdı Hungertobel, kor gibi yanan gözlerle. "Hayır!" Çaresizce Bärach'a baktı. "Böyle düşünmemeliyiz! Biz hayvan değiliz!" diye bağırdı yine, ayağa kalkıp odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüdü, duvardan pencereye, pencereden yatağa.

"Tanrım," diye inledi doktor, "bundan daha korkunç bir an yok."

"Kuşku" dedi ihtiyar yatağının içinde ve kararlılıkla yineledi: "Kuşku."

Hungertobel, Bärach'ın yatağının yanında durdu: "Bu konuşmayı unutalım Hans" dedi. "Kendimizi kaptırdık. Elbette ki insan

bazen olasılıklarla oynamayı sever. Hiçbir zaman iyi gelmez bu. Emmenberger’le ilgilenmeyelim artık. Resme baktıkça o olmadığını daha çok fark ediyorum, bahane olsun diye demiyorum. O Stuthof’ta değil, Şili’deydi, bu yüzden kuşkumuz anlamsız.”

“Şili’de, Şili’de” dedi Bärach, yeni bir maceraya aç gözleri hırsla parladı. Gerindi, sonra yine hareketsiz ve gevşemiş bir halde, ellerini başının arkasına koyup yattı.

“Artık hastalarına gitmen gerek Samuel” dedi bir süre sonra. “Seni bekliyorlardır. Seni daha fazla alıkoymak istemem. En iyisi konuştuklarımızı unutalım, bu konuda haklısın.”

Hungertobel kapıda bir kez daha güvensiz bir ifadeyle hastaya dönüp baktığında komiser uyumuştı.

Mazeret

Ertesi sabah Hungertobel, ihtiyarı kahvaltudan sonra saat yedi buçukta, yerel ilan gazetesini incelerken görünce biraz şaşırdı; çünkü doktor her zamankinden daha erken gelmişti ve Bärlach bu saatlerde tekrar uyuyor ya da en azından elleri başının arkasında uyukluyor olurdu. Ayrıca komiser, doktora her zamankinden daha dinç göründü, gözlerinde eski yaşam enerjisi parlıyor gibiydi.

Hungertobel nasıl olduğunu sorarak hastayı selamladı.

Öteki, gizemli bir ifadeyle, bir umut ışığı gördüğünü söyledi.

“Bugün her zamankinden daha erken buradayım ve aslında görev gereği de gelmedim yanına” diyerek yatağa doğru yürüdü Hungertobel. “Hemen uğrayıp sana bir yığın tıp dergisi getirdim: *Schweizerische medizinische Wochenschrift*,* bir tane Fransızca dergi ve özellikle de İngilizce bildiğin için, ünlü İngiliz tıp dergisi *Lancet*’in farklı sayıları.”

“Böyle şeylere ilgi duyduğumu düşünmen ne hoş,” diye karşılık verdi Bärlach gözlerini gazeteden ayırmadan, “ama şu an bunları okumak benim için uygun mu bilmem. Biliyorsun, tıpla aram pek iyi değildir.”

Hungertobel güldü: “Kurtardığımız adamın söylediğine bak!”

“Öyle,” dedi Bärlach, “tıbbi temize çıkarmaz.”

Hungertobel merakla ilan gazetesinde ne okuduğunu sordu.

“Pul ilanlarını” diye karşılık verdi ihtiyar.

Doktor başını iki yana salladı: “Genellikle biz doktorlardan uzak dursan da bu dergilere bakacaksın. Dünkü konuşmamızın ne kadar aptalca olduğunu sana kanıtlamak benim için önemli Hans. Sen kriminologsun, birdenbire kalkıp kendisinden kuşkulandığımız popüler doktorumuzu hormonlarıyla birlikte tutuklayabilirsin, senden beklerim bunu. Nasıl untabildim, anlamıyorum. Emmenberger’in Santiago’da olduğunu kanıtlamak çok kolay. Oradayken çeşitli tıp dergilerinde makaleler yayımladı, İngiliz ve Amerikan dergilerinde

* İsviçre’nin haftalık tıp dergisi. (ed. n.)

de; daha çok iç salgılarla ilgili sorunlar üzerine yazıyordu, böylece adını duyurdu; daha öğrenciyken bile edebiyatta kendini gösterdi, esprili olduğu kadar parlak bir kalemi vardı. Görüyorsun ya, çalışkan ve titiz bir bilim insanıydı. O yüzden, şimdi, deyim yerindeyse, moda uyması daha bir üzücü; çünkü şu an yaptığı fazlasıyla ucuz. Son makale 1945'in ocak ayında, İsviçre'ye dönmesinden birkaç ay önce *Lancet*'te yayımlanmış. Bu da bizim kuşkumuzun tam bir budalalık olduğunun kesin kanıtı. Sana yemin ediyorum, bir daha asla kriminologluk yapmaya kalkışmayacağım. Bu resimdeki adam Emmenberger olamaz ya da fotoğraf sahte."

"Bu bir mazeret olabilir" deyip gazeteyi katladı Bärnach. "Dergileri burada bırakabilirsin."

Hungertobel düzenli vizitesi için saat onda geri geldiğinde ihtiyar yatağı uzanmış, büyük bir hevesle dergileri okuyordu.

Doktor şaşırdı, birdenbire tıpla ilgilenmeye başlamışsın, deyip Bärnach'ın nabzını kontrol etti.

Komiser, Hungertobel'in haklı olduğunu, makalelerin Şili'den gönderildiğini söyledi.

Hungertobel sevindi, rahatlamıştı.

"Gördün mü, bak! Biz de kalktık hemen katliamcı saydık Emmenberger'i."

"Günümüzde bu alanda çok çarpıcı ilerlemeler kaydedildi" diye karşılık verdi Bärnach ciddi bir sesle. "Zaman, dostum, zaman. İngiliz dergilerine ihtiyacım yok ama İsviçre dergilerini bırakabilirsin."

"Emmenberger'in *Lancet*'teki makaleleri çok daha önemli Hans!" diyerek karşı çıktı Hungertobel, arkadaşının gerçekten tıpla ilgilendiğine inanmıştı. "Onları okumalısın."

Ancak Bärnach biraz alaycı bir dille, Emmenberger'in *Schweizerische medizinische Wochenschrift*'te Almanca yazdığını söyledi.

"Ee, ne olmuş yani?" dedi doktor, hiçbir şey anlamamıştı.

"Yani, beni ilgilendiren onun üslubu Samuel, bir zamanlar kıvrak bir kalemi olan ama şimdi bu kadar beceriksizce yazan bir doktorun üslubu" dedi ihtiyar dikkatle.

Hâlâ bir şey anlamayan Hungertobel, yatağın üstündeki çizelgeyle uğraşırken, ne var ki bunda, dedi.

"Mazeret sunmak o kadar da kolay bir şey değil" dedi komiser.

"Ne demek istiyorsun?" diye bağırdı doktor afallayarak. "Hâlâ kurtulamadın mı o kuşkudan?"

Bärlach, şaşkınlıktan donakalmış arkadaşının yüzüne düşünceli bir ifadeyle baktı; yaşamı boyunca hastalarını asla hafife almamış ancak yine de insanlar hakkında hiçbir şey bilmeyen bir doktorun kırışıklarla dolu asil yüzüydü bu, sonra da dedi ki: “Hâlâ *Little-Rose of Sumatra* mı içiyorsun Samuel? şimdi bana da bir tane ikram etsen ne güzel olur. Düşünüyorum da řu sıkıcı yulaf ezmesi çorbamdan sonra bir tane yakmak iyi olurdu.”